

Toolbox voor inclusief bewegingsonderwijs in het PO

Er zijn steeds meer kinderen op de basisschool met een fysieke en/of sensorische beperking, gedragsproblemen, overgewicht of een motorische achterstand. De diversiteit in de gymzaal is toegenomen, ook door de Wet op passend onderwijs. Het is van vitaal belang dat leerkrachten en kinderen individuele verschillen erkennen en begrijpen. Een online toolbox met acht modules helpt iedereen die inclusief bewegingsonderwijs verder vorm wil geven met praktische tips en handvatten. | Tekst Hans van Eklom

DIPPE-project

De toolbox is een van de resultaten van het DIPPE-project. DIPPE staat voor *Disentangling Inclusion in Primary Physical Education*. Het is een Europees project dat de mogelijkheden om (vak) leerkrachten te ondersteunen bij inclusief bewegingsonderwijs onderzoekt en

ontwikkelt voor de praktijk van het lesgeven. Docenten van de HALO zijn betrokken bij het project en het is ondergebracht bij het lectoraat Gezonde Leefstijl in een Stimulerende Omgeving (GLSO).

In het onderzoek wordt inclusie begrepen als een gevoel van

saamhorigheid, wat inhoudt dat je je gerespecteerd en gewaardeerd voelt door wie je bent, en dat je betrokkenheid van anderen voelt. Dit betekent dat diversiteit gewaardeerd en bevorderd wordt binnen de klas. In overstemming met Overton, Wrench en Garrett (2017) wordt de noodzaak benadrukt om een kritisch begrip van inclusie te ontwikkelen – het gaat niet alleen om het herkennen van verschillen, maar ook om het voorzien in verschillen door middel van aanpassingen en wijzigingen in het curriculum en de pedagogiek.

Het proces van waarderen van diversiteit en respecteren van de individuele verschillen die in elke school aanwezig zijn, is een voortdurende zoektocht naar betere manieren om te reageren op- en te leren van diversiteit. Dit proces omvat het identificeren en wegnemen van belemmeringen voor deelname door creatieve oplossingen om het bereiken van de gewenste leerresultaten in het bewegingsonderwijs voor iedereen mogelijk te maken. Het waarderen van diversiteit vereist het ontwikkelen van manieren om iedereen in de klas volledig te betrekken en te laten profiteren, ongeacht de extra behoeften van de kinderen. Er is geen 'one size fits all'-oplossing, maar er zijn algemene principes die in veel contexten kunnen worden toegepast.

Algemene principes

Ten eerste, om de prestatie van elk kind te bevorderen, kan worden gestart met een volledig en nauwkeurig begrip van de vaardigheden, bekwaamheden en behoeften van alle leerlingen. Dit stelt de leerkracht

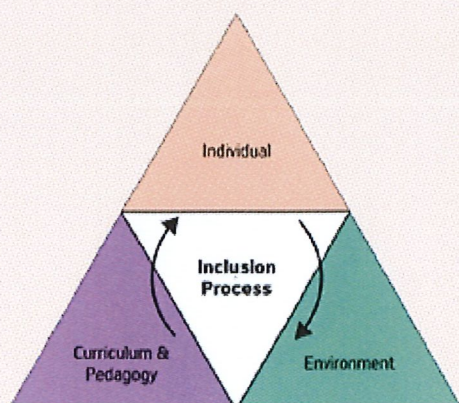
in staat om de juiste doelen en ondersteuning binnen de gymzaal te identificeren. Dit kan worden gedaan met de steun van een multidisciplinair team. Het kind zelf, de ouders, betrokken zorgverleners zoals bijvoorbeeld fysiotherapeuten, de vakleerkracht en de groepsleerkracht kunnen elkaar voorzien van relevante informatie van waaruit een aanpak binnen het bewegingsonderwijs opgesteld kan worden.

Ten tweede kan het huidige curriculum volledig en nauwkeurig worden geëvalueerd en worden aangepast om manieren te vinden om aan de behoeften en mogelijkheden van elk kind te voldoen, zowel voor degenen met als zonder extra behoeften. Dit stelt elk kind in staat om zich te ontwikkelen binnen het bewegingsonderwijs.

Bij het nadenken over en het vormgeven van inclusief bewegingsonderwijs is er dus altijd sprake van een samenwerking tussen drie belangrijke componenten van het onderwijs (figuur 1):

- 1 het individu (de leerling met zijn/haar kenmerken, mogelijkheden en wensen);
- 2 de context (de fysieke omgeving, maar ook het kader waarbinnen het sporten en bewegen plaatsvindt);
- 3 het curriculum en de pedagogisch-didactische werkwijze.

Figuur 1 Drie componenten voor inclusief bewegingsonderwijs

Symposium 'Inclusief Bewegingsonderwijs in het PO'

In het najaar van 2021 organiseerde de HALO op de Sportcampus Zuiderpark in Den Haag een symposium over het DIPPE project voor Nederlandse (vak)

leerkrachten, ALO-docenten en ALO-, PABO- of sportkunde studenten.

Tijdens het symposium werd het begrip 'inclusiviteit' nader toegelicht vanuit de zogenaamde UDL-principes: 'Universal Design of Learning'

Het proces van waarderen van diversiteit, is een voortdurende zoektocht

Meerdere manieren van deelname

- Het **waarom** van leren
- **Betrokkenheid:** Bied verschillende mogelijke bewegingsactiviteiten aan die de **motivatie van kinderen om te leren te vergroten**

Meerdere manieren van representatie

- Het **wat** van het leren
- **Presenteer en geef instructie over de inhoud op verschillende manieren**

Meerdere manieren van actie en expressie

- Het **hoe** van leren
- **Variëren in de manieren waarop kinderen worden aangemoedigd om te reageren** en te laten zien dat zij vaardigheden en concepten hebben geleerd

De drie principes van 'Universal Design for Learning' (Lieberman & Greiner, 2019).

Universal Design for Learning

Na de theoretische inleiding hebben alle deelnemers praktijkworkshops gevolgd. Er was keuze uit twee van de drie onderstaande modules:

- Sensorisch (Zien) o.l.v. Coen Speelman vanuit de organisatie Visio in Haren;
- Sociaal-Emotioneel o.l.v. Erik Boot met zijn Zportivo methode;
- Fysieke mogelijkheden o.l.v. PABO-docent Pam Straathof, Sander Jochems en Laura Bemelman vanuit het Mytyl onderwijs.

Hoewel de beschikbare tijd beperkt was hebben alle deelnemers mooie voorbeelden gezien en zelf ervaren hoe de les in te richten zodat er voor alle kinderen mogelijkheden zijn om mee te kunnen doen en beweegplezier te beleven.

Online toolbox

Op basis van de bevindingen uit de eerder afgenomen vragenlijsten (onder vakleerkrachten en groepsleerkrachten), onderzoek, wetenschappelijke literatuur en bestudering van beleidsdocumenten, handboeken en lesmethodieken en -materiaal uit de

verschillende landen, is besloten acht thematische modules te ontwikkelen ter ondersteuning van inclusief bewegingsonderwijs. De eerste module is meer algemeen van aard en biedt een theoretisch kader voor een beter begrip van inclusief onderwijs en het plannen en organiseren daarvan in de praktijk. De overige zeven modules richten zich op een specifieke aanvullende behoefte:

- 1 Inclusief bewegingsonderwijs: wat en hoe?
- 2 Motorisch
- 3 Fysiek
- 4 Sociaal-emotioneel
- 5 Chronische aandoeningen
- 6 Sensorisch (zien en horen)
- 7 Verbale- en non verbale communicatie
- 8 Aandacht en concentratie

Deze modules zijn vanaf heden in een (gratis) online toolbox beschikbaar, zie www.dippe.lu

Online toolbox

In de diverse modules wordt specifiek aandacht gegeven aan:

- het helpen nadenken over de context en de uitgangspunten van het eigen onderwijs alvorens te kijken naar de specifieke uitdaging;

- het overbruggen van de kloof tussen theorie en praktijk;
- leerkrachten stimuleren een breed aanbod aan bewegingsactiviteiten aan te bieden, aangepast aan het niveau en de behoefte van de individuele leerling, zodat kinderen een activiteit als plezierig gaan ervaren, ervan leren en gemotiveerd worden een leven lang met plezier te blijven bewegen;
- modellen van inclusieve onderwijsstrategieën;
- ontwikkeling van onderwijsplannen in verband met extra behoeften van het kind;
- het verstrekken van visuele hulpmiddelen en overige nuttige bronnen;
- het verstrekken van video's van 'good practices'.

Bronnen

Scan de QR-code naar de bronnen

Contact

j.w.vanekdom@hhs.nl

Hans van Ekdom is hogeschooldocent aan de Haagse Hogeschool (HALO)

Kernwoorden

toolbox, diversiteit, inclusief, passend onderwijs